

Megint tárgyaló-terem

A Lacika című tévéfilm nem egyszerűen egy 15 év körüli gyerek szelvényt gyűjtötte csokorba; legalább annyit foglalkozott az okokkal, a kamasz családi és társadalmi környezetének jellemzésével, mint Lacika viselt dolgaival. A Gali László rendezte film értéke és érdekessége abban van, hogy sikerült érzékeltenie: miként lett Lacika olyan, amilyen; fogatékos jellemű, a valóságot, az életet és benne a saját cselekvési, magatartási lehetőségeit rosszul felemérvő, „rendhagyó kamasz”.

A fiún nem lehet segíteni, se a rokonsejtv, se a szigor, se a jóindulat, se a büntetés nem változtat rajta: okos, ravasz, elvetemült, javíthatatlan szelvényt. De azon kéne csodálkoznunk, ha másmilyen lenne. Alkoholista szülei gyerekkorában koldulni küldték, az ügyes, okos fiú családjából, lopásból élt a család. Az intézetekből később akkor és úgy szökött, ahogy akart. Még később bolonddá tette a fél világot, de legalábbis számos magyar egészségügyi intézmény köztisztviselőiben álló ápolóit és orvosait. (Dr. Kovács Mária — mutatkozott be telefonon számtalanszor, szakszerű diagnózisokkal szolgált készséges „kollégáinak”,

akik a kollektívák jegyében mindannyiszor felvették intézetükbe és mindannyiszor hagyták tovább szelvényt.) Vagyis Lacikát 15 éves koráig, a tárgyalóteremig (de még ott sem) senki és semmi sem tudta meggyőzni arról, hogy amit csinál, azt nem lehet csinálni. Lacika tette, amit tett, mert módja volt rá, mert a saját tapasztalásai nem, legfőképpen csak szavak győzködtek: lehetetlen ez az életmód és magatartás. Bár a jelentésszerűket ismerte, számára csak szavak maradtak: jószág, őszinteség, tisztesség, becsület, kötelesség stb. Hiányoztak a példák, praxisból kimaradt mindaz, ami a fogalmakat megtestesítheti, kézzel foghatóvá teheti — hitelesítheti.

A tévéfilmnek koránt sincs olyan éles társadalomkritikai hangvétele, mint a fentiek alapján gondolhatnánk. Zimre Péter, a forgatókönyvíró megelégedett azzal, hogy Lacika történetének ürügyén megrója kissé azokat, akik lélektelenül, fásultan végzik el a munkájukat, kesernyősen mosolyogjon mások káros hisztériáján és elmerengjen azon: lám-lám mennyi ember van, akiknek a saját íróasztaluknál kezdődik

és befejeződik a világ. Gali László jó érzékeléssel időztette a kamerát azoknak a szereplőknek az arcán, akik egy-egy ilyenféle típust jelenítettek meg.

Nem is nagyon bántuk volna a sarkosan bíráló hangnem helyett a film kedélyesen borongós hangulatát, ha ezt is nem gyengítik dramaturgiai hibák. A történet egy részét ugyanis a tárgyalóteremben, a tanúk mondták el nekünk, míg más részleteit „eljátszották”. Hogy mit, miért meséltek és miről kaptuk a „most történik” illúzióját? A kétféle megjelenési mód váltogatásában semmiféle logikát nem sikerült felfedeznünk, legfőképpen csak azt a filmidegen megoldást, hogy ami kerek, poénos történet, azt el kell játszani, ami nem, azt mesélni. Szólunk kell még a film egészéhez méltatlan, bántóan didaktikus befejezésről: ha ez a fiú (Vizi György kimagasló színészi teljesítményt nyújtott a szerepben) nem rohan egy szakadékba lopott autóbusszal, gondolom, akkor is képesek vagyunk fölfogni a tragédiáját. A nézők sem szeretik, ha értelmi fogyatékosoknak tekintik őket, de megromlanak ettől a filmek is.

S. E.

Magyarország kicsiben

Hiába, az ember örökkön-örökké hajlamos az illúziókra. Például képes azt hinni, hogy az ábécésorrend olykor valami mást is rejteget. Pedig nem. Ami szép rendben, egymás után következik, ott ne keressünk belemagyarázást. Így oktan és minden bizonnyal rosszindulattal összehasonlításokra sem lesz alkalmunk.

Igen figyelemreméltó sorozat indult a múlt héten pénteken délután a Kossuth rádióban: *Rapcsányi László* műsora, amely a *Magyarország kicsiben* címet viseli. S látványlag semmi mást nem tesz, mint az elkövetkező időkben egy-egy órában sorra veszi az ország 19 megyéjét. Nem diákon, hanem szinkron szemlélettel: a múlttal nem foglalkozva, csak a jelenről. S így az országos gondok egy tizenkilencednyi tükröztesével be is mutat egymás után minden megyét, elsősorban — első alkalommal legalábbis — a megyei tanács köztisztviselőinek munkáján keresztül. Milyenek ezek az emberek, hogyan dolgoznak, egyáltalán az államhatalom megyei szintű képviselői mennyiben mutathatnak föl általános honi képet Magyarországról — kicsiben?

Bács-Kiskun megyével kezdődött a visszazárlás. Dr. Gajdócsi István megyei tanácselnök után megszólalt a mezőgazdasági, az ipari és a területi vezetője, a geopolitikai és társadalmi jellemzőivel együtt bemutatott szűkebb pátériájukat. Elmondták, hogy Magyarország legnagyobb területű, s egyben legfőbb élelmiszertermelőjének számító megyéjében a mezőgazdaság fejlesztését olykor erőteljesen vitatott helyi intézkedések előzték meg. A tanácselnök úgy fogalmazott: a körülmények kényszerítették őket arra, hogy olykor-olykor „eretnek” legyenek. Sohasem fizették rá. S főleg nem fizemár későn. Ezt bizonyítják

tett rá — a népgazdaság. Vagy más: a tervosztály vezetője mindössze 29 éves. Kollégáinak fele még nála is fiatalabb. Viszont ahogyan beszélt, a középkorú, bőséges tapasztalatok birtokában levő felelős állami tisztviselők okosságát, talpraesettségét és főleg — rugalmasságát idézte. Azután hallhattunk még például a Bács-Kiskun megyei iparvállalatok centralizálási gondjairól, és a pesti központok köldökzsinórjától történő fokozatos elválasztási kísérleteiről, a szolgáltatások színvonaláról és arról, hogy a megye 5 ezer 800 magánkisiparosának 90 százaléka szintén lakossági szolgáltatásokat lát el.

Formálódott, élesedett a kép, ahogyan telt-múlt az idő. Azt mondta a tanácselnök, realista mindnyájan, de egyben optimisták is, s e kettő együtt sokszor nehezen fér meg. Viszont aki már járt mostanában Kecskemé-

ten, vagy a megyében másutt, az — alföldi és országos viszonylatban egyaránt — olykor megdöbbentő ütemű fejlődést tapasztalhatott. E sorok írója ugyan elsősorban csak a kulturális-szellemi szféra viszonylagos ismeretéből következtethet személyes tapasztalatok alapján, de azt teljes felelősséggel kijelentheti, hogy e téren a helyzet hasonló a Rapcsányi László által felmutatott képpel. A műsort hallgatók pedig a megyei tanács dolgozóinak józan, okos és füllel jól érzékelhetetlen nem protokoll-módrá betanult, nem előregyártott-fölmelegített mondatait találhatták bizonyító erejűnek.

Ne keressünk hát belemagyarázást: bizonyára azért került ez a megye a sorozat legelejére, mert az ábécében is az élen áll. Hátra van még 18. Köztük a miénk is. Ábécésorrendben — ha jól számolom — a harmadik lehet.

Domonkos László

Fogorvosok a fiatalokért

A fogszuvasodás népbetegség, amely nem kíméli meg az embert sem gyermek-, sem idős korában. A fogak idejében fölfedezett romlása azonban megállítható, s így a fogakat meg lehet menteni.

Köztudott, hogy a fiatalok 14 éves korukig rendszeres és kötelező szűrővizsgálaton vesznek részt, és ugyancsak rendszeres fogászati ellátásuk is. Az általános iskolából kikerülő fiatalok fogászati ellenőrzése azonban megszűnik, önszántukból pedig ritkán keresik föl az orvost. S ha igen, rendszerint későn. Ezt bizonyítják

a sorozásra kerülő fiatalok fogászati vizsgálatai is.

Az elmondottak alapján nyilvánvaló, mennyire hasznos a Kórház-Rendelőintézet szakorvosainak felajánlása: fokozatosan gondozásba veszik a 14–18 éves középiskolások fiatalokat is. Az osztályfőnöki órákon fogászati kezelőlapokat osztanak ki, amelyekkel a diákok fölkereshetik lakókörzetük fogorvosát. A szűrővizsgálat után — szükség szerint — kezelésre rendelik be a fiatalokat.

Természetesen így is fontos, áll annak a veszélye, hogy a diákok elkerülik a rendelőnek még a környékét is. A cél érdekében sokat tehet-

Múzeumi és műemléki hónap

Tudományos ülésszak Szegeden

Szép hagyománya a megyei múzeumoknak, hogy már évek óta az októberi múzeumi hónap záró akkordjaként nyilvános tudományos ülést rendez. A Móra Ferenc Múzeum dísztermében tegnap délután kezdődött meg a kétnapos program, melynek keretében a megye múzeumaiban dolgozó tudományos munkatársak és a múzeumbarát kör tagjai számolnak be legújabb kutatásaik eredményeiről.

A tegnapi ülésen 12 előadás hangzott el. Dr. Horváth Ferenc a Somogyvár-vinkovci kultúra Ada-csoportja a Dél-Alföldön; B. Nagy Katalin Székutasi fülkesírók; Kürti Béla Honfoglalás kori és szarmata temető Szegeden, a Csongrádi úton; Vörös Gabriella Szarmata sí-

rok Szegeden, a Csongrádi úton; dr. Timár Péter A középkori templomok kutatásának jelenlegi helyzete; Nagy Adám Csongrád megyei numizmatikai lelőhelyek; dr. Juhász Antal A szegedi városi földek hasznosításáról az 1850–70-es években; dr. Tóth Ferenc Makói parasztház az ópusztaszeri Nemzeti Emlékparkban; Rózsa Gábor Egy elfelejtett tiszai mérnök, Huszár Mátyás munkássága; dr. Bakonyi Tibor Lechner-rajzritkaságok Szegeden; Felföldi László A Csongrád megyei néprajzi filmezés és dr. Dömötör János A vásárhelyi festészet „kismesterei”; Pogány, Darvassy, Barkász címmel tartott előadást.

Ma, kedden délután 4 órakor a múzeum dísztermében újabb tíz előadást hallgathatnak meg az érdeklő-

dők. A program: dr. Trogmayer Ottó A pusztaszeri pástortort; dr. Hegedűs Katalin Szegvár-szőlőskáljai ásatások; T. Knotik Márta A szegedi fényképészet kezdetei; dr. Szeles Zoltán Móra és a művészet; dr. Révész István Földtani-fejlődéstörténeti vizsgálatok a szegedi medencében; Gaskó Béla A Fehér-tó természetvédelmi problémái; dr. Sipos József A Kisgazda Párt és a bethleni konszolidáció; dr. Zombori István A Pallavicini-uradalom és a falukutatók (Féja Géza és Kovács Imre pere); Juhász János Betyárhagyományok Csongrádon; Csizmazia György A múzeumi matiné biológiai gyermekfoglalkozásainak szerepe a kreatív gondolkodásának alakulásában.

Monográfia az ifjúsági mozgalmakról

Tudományos feldolgozás, mindennapi hasznosítás

Az utóbbi időben ország-szerte fellendült az ifjúsági mozgalom kutatása. A Párt-történeti Intézet kezdeményezésére széles körű akció bontakozott ki, pályázatokkal, témajavaslatokkal, dijakkal ösztönözték az ifjúsági mozgalom történetének feldolgozását. Sok szép eredmény született, új és izgalmas dokumentumokkal gazdagult a gyűjtemények, hasznos részfeldolgozások készültek. Kiderült azonban, hogy amatőr szinten, tudományos átgondoltság, alapos munkát nem lehet elvégezni. Szakképzettséget igényel az anyagfeltárás, éppúgy, mint a feldolgozás. Ebből az indítatásból született a KISZ Csongrád megyei bizottságának az országban egyedülálló kezdeményezése, hogy fiatal szegedi történészekből, kutatókból álló munkacsoport dolgozza fel a megye demokratikus ifjúsági mozgalmainak történetét. Összeesengett ez a szándék az MSZMP Csongrád megyei bizottsága egyik határozatának mondataival: „A KISZ Csongrád megyei bizottsága fordítson nagyobb gondot az ifjúsági mozgalom helyi hagyományainak feltárására, közzétételére és saját politikai nevelőmunkájában történő hatékonyabb felhasználására.” A közelmúltban megalakult a szerkesztő bizottság, melynek elnöke dr. Hegyi András, a JATE Új- és Legújabb kori Történeti Tanszékének adjunktusa.

A feladat fontosságát és időszűrését számos tényező indokolja. A kutatások megindítása és a várható eredmények minden bizony-

nyal jelentősen hozzájárulnak a KISZ egész ifjúságpolitikájának mélyebb és sokoldalúbb megalapozásához. Csongrád megyében az ilyen kutatásoknak még külön indoka az, hogy a demokratikus ifjúsági mozgalmak története számos sajátosságot mutat, s ezek feltárásában gazdagítani, árnyalni lehet az országos képet. Hiszen az itt zajló politikai küzdelmek sohasem szakadtak el sem az országtól, sem a megye általános történeti-művelődési fejlődésétől. A demokratikus ifjúsági mozgalom Csongrád megyében című témakör kutatási feltételei az utóbbi évtizedben jelentősen javultak. Több, megyére vonatkozó munkás-mozgalom-történeti és helytörténeti munka, monográfia, tanulmánykötetek teszik lehetővé, hogy a kitűzött cél ne elszigetelten kerüljön feldolgozásra, hanem szervesen beilleszkedjen az ország és a megye életét meghatározó fő társadalmi-történelmi-politikai folyamatokba.

— Milyen célt tűzött maga elé a szerkesztő bizottság, hogyan kapcsolható össze ebben a munkában a tudományos kutatás, feldolgozás és a mozgalmi életben való mindennapos hasznosítás igénye?

— A sokféle szálon és irányban futó kutatómunkának kettős célja van. Résztart az elmúlt száz esztendő demokratikus ifjúsági mozgalmainak tudományos feldolgozása a célunk, részint annak a figyelembevételével, hogy ezek a kiadványok a mozgalmi munkában, az alapszervezeti tevékenységben a mindennapok során hasznosíthatók legyenek, hathatós eszközévé válnak a politikai nevelőmunkának, a szocialista tudatformálásnak. Ennek a kettős célnak szellemében állítottuk össze a tematikát, dolgozzuk fel a demokratikus ifjúsági mozgalmak Csongrád megyében 1867–1980 monográfiában és hat tanulmánykötetben a mozgalom történetét, a változott dokumentumokat, az ajánló bibliográfiát, a visszaemlékezéseket.

— Kik vesznek részt ebben a nagyszabású munkában?

— A jelentékeny feladat megoldására jól képzett kutatógárda áll rendelkezésre. Alig szükséges hangsúlyozni, hogy a bonyolult témakör feltárásához milyen nagy segítséget nyújt az a körülmény, hogy a számbajöhető kutatók többsége nemcsak közel áll az ifjúsági mozgalmhoz, hanem annak most is aktív részese. Néhány idő-

sebb kollega pedig a régebbi haladó ifjúsági mozgalmakban játszott fontos és pozitív szerepet.

— Milyen elképzelések szerint kerül nyomdába a monográfia és a hat kötet?

— Munkánk gerincét a monográfia jelenti, melynek munkálatai már elkezdődtek. Terveink szerint a KISZ megalakulásának 25. évfordulójára, 1982 tavaszára jelenik meg. Bizunk benne, hogy már a jövő évben kézbe vehetjük az ajánló bibliográfiát, mely eligazító irányító lehet a KISZ-közösnek a helyi, hazai és nemzetközi haladó, demokratikus és forradalmi ifjúsági mozgalmak területén. A már meglévő munkákból dolgozatokból állítunk össze egy tanulmánykötetet, majd külön kötet tartalmazza különböző levéltári anyagok és sajtótermékek válogatott dokumentumait. Ismét egy másik kötetben adjuk közre a haladó egyetemi és főiskolai ifjúsági mozgalmak bemutatató tanulmányokat, mely a történeti rész mellett kiterjed az egyetemi-főiskolai fiatalok művelődési, irodalmi tevékenységére, az oktató-nevelőmunkára, az életmódra, a kollégiumi életre, a sportra is. A régi ifjúsági mozgalmak veteránjainak visszaemlékezéseit ismét külön kötetbe gyűjtjük.

— E munkálatok során soha nem tapasztalt, szoros kapcsolatot alakul ki a KISZ és a város fiatal társadalomkutatói között. Am ez a munka még szélesebb rétegek bevonását is igényli.

— Ebben az öt-hat évre terjedő tudományos kutatómunkában részt vesznek Szeged társadalomtudományokkal foglalkozó műhelyeinek fiatal kutatói. Ilyen szoros kapcsolatra az ifjúsági mozgalom és a város tudományos élete között még nem volt példa. Biztosak lehetünk abban, hogy ezek a kapcsolatok később még szélesíthetők, kiterjedhetnek a KISZ agitációs és propagandamunkájára, a közművelődésre is. A vállalkozás sikere érdekében szeretnénk megnevezni az ifjúságnak a város KISZ-fiataljainak tömegét, Olvan forrás- és anyagfeltáró munkálataira gondolunk, olyan akciókat szeretnénk szervezni, melynek során újabb dokumentumok, tárgyi emlékek kerülhetnek elő. Egy ilyen széles körű gyűjtőmunka megalapozhatná a megye ifjúsági mozgalmának emlékeiből álló közgyűjteményt, egy majdani kiállítás anyagául is szolgálhatna.

T. L.

Ch. A.